

ROZMNAŻAĆ SIĘ (78) *vb impf*

się (54), się (24).

o oraz drugie a jasne (w tym w a 1 r. błędne znakowanie); w *inf* -mna- (7), -mnã- (6); -mna- *BibRadz* (2), *SienLek*, *WujJud*, *WujJudConf*, *SkarKazSej*; -mnã- *RejPos*, *RejZwierc* (3), *SkarKaz*; -mna- : -mnã- *BielKron* (1:1); w pozostałych formach -mnã- (w tym 1 r. błędne znakowanie).

inf rozmnażać się (10). ◇ *praes* 1 sg rozmnażam się (1). ◇ 3 sg rozmnaża się (17). ◇ 3 pl rozmnażają się (4). ◇ *praet* 3 sg m rozmnażali się (5). *f* rozmnażała się (4). *n* rozmnażało się (4). ◇ 3 pl *subst* rozmnażały się (1). ◇ *fut* 3 sg f będzie się rozmnażała (1). *n* będzie się rozmnażało (1), rozmnażać się będzie (1) *RejPos* (1:1). ◇ 3 pl *subst* rozmnażać się będą (2). ◇ *imp* 2 sg rozmnażaj się (2). ◇ 2 pl rozmnażajcie się (5). ◇ 3 pl niech się rozmnażają (2). ◇ *con* 3 sg m by się rozmnażał (3). *f* by się rozmnażała (7). *n* by się rozmnażało (2). ◇ 3 pl *m pers* by się rozmnażali (1). *subst* by się rozmnażały (3). ◇ *part praes act* rozmnażając się (2).

Sł stp brak, *Cn s.v. rozmnażam co*, *Linde XVI w.* (dwa z niżej notowanych przykładów) *s.v. rozmnożyć*.

1. Powiększać się; *crescere HistAl*, *Cn*; *multiplicari PolAnt*, *Vulg*; *adaugescere Calep*; *augeri JanStat*; *augescere Cn* (71) : Podobna á równa rzecz: k łobie podobne á równie przyda/ nawięczye się rozmnaża *FalZioł* V 54 ; *Adaugesco – Rozmmniżamfze* [!]. *Calep* 22a.

a. Pod względem wielkości wymiernych: ilości, rozmiarów, objętości, wartości materialnej (35) : Patrz też iako [Jezus] łwą ręką apoftolom chleb rozdává rofkazuiätz ijż by rozdawali włfytkim łłczodrze ij iako w rękę ijch ij w tych tzo gij od nich brali/ chleb się rozmnażał. *OpecŻyw* 53; kozie mleko piy/ bo się z tego krew rozmnaża/ y cudność czyni *FalZioł* V 48v, V 53v, 54, 54v; pirszął potym łnieg wielki iákoby wełná/ á boiác się Alexánder áby się nie rozmnażał więcey/ kazał gi deptác *HistAl* G3v; łtań z dáleká od koniá/ á odedrzy mu plałtr ón zaráz/ iżfye [!] sięć oná zła zá plałtrem wyrwie: bo poki tám ktory włos zły zołtanie/ poty fye zaś párchy rozmnażác będą *SienLek* 181; *BiałKat* 276.

Szereg: »rość a rozmnażać się« (1): Tego czału [tj. latem] rołcie á rozmnaża się *Kolera czyrwona* *Kthora* miełthcze łwoie ma w zołci. *FalZioł* V 53v.

α. O zbiorowościach ludzkich: stawać się licznym, liczniejszym (18) : A gdy się iuż thá łwięta łpołeczność rozmnażála/ thák [...] iż między nimi było iáko iedno łerce/ iednołtáyny duch/ á iednołtáyna myłł: iż y bogáctwá łwe/ y gołpodárltwá łwe [...] byli opuścili *RejPos* 23.

rozmnażać się gdzie (1): A łłowo Páńłkie mnożyło się iest/ á czo dáley thym więczye rozmnażało się wiernych Páńłkich w Ierolimye náwięcey *RejPos* 22.

αα. Przez liczne potomstwo w wielu pokoleniach stawać się wielkim narodem (16) : gdy się poczęli rozmnażác ná źiemie miełzkáiący/ á rozrodziłá się liczbá dźiatek/ z ktorych lud y wielkie narody połzły/ thedy złość tych połlednieyłzych przewyżłzyłá niepráwołć onych pierwłzych *BibRadz* 4.*Esdr* 3/12, 1.*Par* 4/38; *AMenophis* *Krol* *Egipłki* / [...] widząc iż się lud *Zydowłki* bárzo rozmnaża [...] / rołkazał wrzędnikom áby ie wćiłkáli robotámi nieznołnymi włzędzye *BielKron* 27v, 16.

rozmnażać się z kogo (1): Tákże mu [Adamowi] potym onę niewiáłtę dał [Bóg] zá zónę/ áby się rozmnażał z nich on naród ludzki/ ku cźci á ku chwale iego. *RejZwierc* 2.

rozmnażać się gdzie (5): *BibRadz Gen 6/1*; gdy się ludzie poczęli rozmnażać na ziemi/ widząc synowie Boży cory ludzkie [...] iż są piękne/ brali im sobie za żony *BielKron 4*; Iako y w iakiey rozności narod ludzki rozmnażał się na ziemi. *RejZwierc A5, 2, 2v.*

W połączeniach szeregowych (3): Y błogoślawił im Bog mówiąc/ Rozradzaycie się/ a rozmnażaycie się/ y napełniaycie ziemię/ y czyńcie ją poddaną sobie. *BibRadz Gen 1/28, Gen 9/1; BielKron 5v.*

W charakterystycznych połączeniach: lud (ludzie) się rozmnaża(li) (4), *narod ludzki* (4); *rozmnażać się barzo* (2); *rozmnażać się na ziemi* (5).

Szeregi: »rozmnażać się a świat napełniać« (1): Thámże święty Itan Małżeńki/ Połtánowił Bog niebiełki: By się ludzie rozmnażáli/ A ten to świat napełniáli. *ArtKanc V2v.*

»rość, rozmnażać się« (1): Iużci się wrociła ona wdzięczna obietnicą Pána twoiego/ która była rzeczoną przodkom twoim [...]: Iż oto iuż roście/ otho się iuż rozmazaycie [!]/ abyście poliedli a opánowali wżytkę ziemię. *RejPos [77]v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]*

»rozradzać się i rozmnażać się« (1): Y rzekł k niemu/ Iam iest Bog wżzechmogący/ rozradzay się y rozmnażay się [*Cresce et multiplicare*]: Bo z ciebie narod y wielkość narodow wynidzie *BibRadz Gen 35/11. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]*

β. *O zwierzętach: rozpladzać się [w tym: gdzie]* (2) (3) : także y ptacy niech się rozmnażają na ziemi. *BibRadz Gen 1/22.*

W połączeniach szeregowych (2): Y wywiedz za sobą wżytki zwierzęta/ które są z tobą/ ptaki/ bydłeta y gad płazający się po ziemi/ a niech wydają płód/ a rozradzają się/ y rozmnażają na ziemi. *BibRadz Gen 8/16, Gen 1/22.*

γ. *O roślinach: rozkrzewiać się; przen* (1) : Czárt [...] łyżąc tę sentencją Pánką/ iż czału zniwá iego/ to iest/ czału frogiego ładu iego/ ma być on kákol [*tj. źli i niewierni ludzie*] w ogień wrzucon do niego/ a ma być poddan w posłuszeństwo iego/ Itára się pilno/ aby co nawięcey na ziemi rozliewał kákolu tego/ aby się rozmnażał a zágłuszał to wdzięczne nalenie Pána tego/ tho iest ludzie wierne/ dobre/ cnotliwe *RejPos 52v.*

δ. *O bogactwie, majątku, dochodach: przyrastać* (4) : W pokoju ludzie prawie ożywiąją/ Bogactwá fkarby z nim się rozmnażają. *RejZwierc 228v; RejPosRozpr c3v.*

rozmnażać się komu (1): Izażby się tego [*dochodzenia sprawiedliwości*] nie mogło vkrocić? [...] aby wždy takie powłoki/ a takie wćinienie nędznych ludzi iako tako wstáło. Ale tego nie dopuścżą oni bacy co tę sieć przebijają/ którym s tego hojne czynłze a płaty się rozmnażają. *RejZwierc 189v.*

W połączeniu szeregowym (1): A gdy tak poświęcił ty domy swoje/ y dom łercá twego y łumnienia łwego Pánu Bogu łwoiemu/ [...] iuż y dom modlitwy twej/ y dom mieszkania twego pewnie poświęcon [!] y w błogoślawion będzie/ iużci się wżytko w nim łczęścić/ łporzyć y rozmnażać wedle obietnice iego będzie *RejPos 351v.*

b. *Pod względem wielkości niewymiernych; propagari Mącz* (34) :

α. *O intensywności: nasilać się, stawać się mocniejszym* (o zjawiskach psychicznych, cechach, sytuacjach); *abundare PolAnt; exundare Modrz* (19) : awłzakofz tego zyelonołczy nycz nyefkodzyło [...] ale czo daley to łzlycznyeyłcha zyelonołcz łyą rozmnażala tego to drzeua *PatKaz II 56*; Przypominanie pirwłzych rzeczy/ łkąd się zawždy wětłzy žal rozmnaża. *LubPs Fv marg; BibRadz*

Ez 21/15, *Os* 12/1; Krezus bacząc swoię niefortunę co dąley to bårzyey fie rozmnażać/ był smucien dwie lecie. *BielKron* 112; A przeto miły Vbertynie [...] s Xiążęcego rodu y s łámego oicą Kxiążęcias fie národził. Pod ktorego włádowáním álbo rządzeniem łzczęśliwa łpráwá y rząd miełfcki tudzielz wálzey familiiey zacne imię ná każdy dzień fie rozmnaża *KwiatKsiąż* A3v; Strzeżcie profzę was á bądźcie tego pilni/ co wam ielt rołkazał Pan Bog wálz. A nie vchylaycie fie od tego/ [...] ále tą drogą ząwždy połtępuycie/ [...] áby fie rozmnażało włzytko dobre wálze *RejPos* 63v, 193; A iefliże łam czytác nie vmiełz/ więcz komu inłzemu kázác/ coby y nadobnie przeczedł y rozwiódł/ á łtąd iuż y pociechá twoiá rozmnażáci fie może w káżdym zámyśleniu twoim *RejZwierc* 173; *BudNT Rom* 6/1.

rozmnażać się czym [= *dzięki czemu*] (2): *SkarKaz* 45b; Co v łodki łternik y woźnicá v wozu/ y wodz v wołfká: to Práwo ielt w Rzeczypołp: ktorym rząd fie włzytek záttrzymawa/ y ludzki fie pokoy y dobre rozmnaża. *SkarKazSej* 697b.

rozmnażać się w kim (4): [*stójmy przy Kościele*] áby fie w nas włzytkich [...] rozmnażały á ząkwitnęły ony dáry Duchá łwiętego *LubPs* A5, Y2; Bo im fie grzech w wiernych Bożych więcey rozmnaża: tym fie Pogánłtwnu więcey síły ná kościoł Boży przyczynia *SkarŻyw* 558; *SkarKaz* 45b.

W charakterystycznych połączeniach: rozmnażają się dary Duchá łwiętego, (wszytko) dobre (2), *grzech* (2), *zacne imię* [czyje], *kłámstwo, łaska, mądrość, miłosierdzie, niefortuna, pociecha(-y)* (2), *pokoy, spustoszenie, upadki, wiara, złość, žal; ustawicznie się rozmnażać* (2), *(co dalej to) więcej (barziej)* (5).

Szeregi: »korzenie się i rozmnażać« (1): Vera gloria radices agit atque etiam propagatur, [...] Práwa chwałá rádá fie korzeni y rozmnaża. *Mącz* [325]d.

»(i) rość i (a) rozmnażać się« = *increscere et exundare* *Modrz* [szyk 2:1] (3): *RejZwierc* 176v; Aż potym/ gdy złość ludzka roslá/ á czem daley tem fie więcey rozmnażałá/ Bog włzytki ludzi/ bårzo ich máło wyiawłzy/ potopem záttrácił *ModrzBaz* 102; Acz wiárę nam Pan Bog dáie do rzeczy duchownych [...]: ále tá wiárá y mądrość duchowna/ rozmnażác fie y rość w nas może/ y vważaniem tego co wierzym. *SkarKaz* 45b.

W przeni (1) :

Zwrot: »w sercu [czyim] *się rozmnażać«* (1): [*Boże*] rácz mi dáć cząłtkę oney łálki [...]/ áby [...] nie łchodziło mi ná onych duchownych twoich owocách [tj. *wierności, skromności, mierności i czystości*] [...]. łpraw to/ áby fie takie dáry y owoce w łercu moim krzewiły y rozmnażały *LatHar* 35.

Szereg: »krzewić się i rozmnażać« (1): *LatHar* 35 cf *Zwrot*.

β. *O znaczeniu i zasięgu: utwierdzać się, rozwijać się, szerzyć się* (15) :

αα. *O Kościele* [gdzie] (1) :

Szereg: »rozmnażać się i rozszerzać« (1): Pátrż iáko fie iuż kościoł widomie rozmnaża y rozłszerza po łwiećie/ máiąc/ y w połsrzod ciężłkiego przełśládowánia/ poćiechę Duchá ł. *WujNT* 435.

ββ. *O ideach, pogłgdach, naukach, wierze* (14) : Aby fie ták tym łławniey tá náuká łpiewánia ku ćci á ku chwale Pánu Bogu włzechmocnemu rozmnażałá. *LubPs* A2, A6, N4v *marg*; Kthora [*nauka łhrystusowa*] iáko prawdziwa/ á iż nie z zyemłkiego wymyłfu przyłszlá/ im daley thym fie iefczće więcey rozmnażałá. *RejPos* 282; A ogrodi y okopa tę winnicę łwoię [...]/ ták iż wieczna chwałá á cześ iemu ząwždy z niey fie będzie vłtáwicznie dziáá y rozmnażałá. *WujJudConf* 19, 19; *SarnStat* 4;

Naprzędnieyfzy grzech ieft/ y przenafrózłza niefráwiedliwóść tego kroleftwá: zbluźnienie P. Bogá Chrześciójánfkiego w Troycy iedynego/ ktore go dopuřzcza/ y rozmnáźác fię iemu dáie. *SkarKazSej* 703a.

rozmnażać się między kim (1): iż zá czáfem ten błád między ludźmi fię rozmnażał y wtwierdzał. *NiemObr* 148.

rozmnażać się w kim (2): Tu mamy nápomínánie/ iż dźiatki fwe mamy vczyć woley y poznánia Bożego/ áby fię ták w nich iáko y w nas rozmnažálá iego chwałá. *BibRadz* I 9d *marg*; *RejPos* 65.

rozmnażać się gdzie (2): Iż tho záwždy ieft napewnieyfzy znák łáfki bożey nád námi/ gdy baczymy iż fie prawdá Ewánieliey święthey rozmnaža ná fwiecie. *LubPs* bb4v *marg*; *WujJud* 19.

W charakterystycznych połączeniach: błád się rozmnaža (2), *chwała* (5), *część* (2), *kacerstwo*, *nauka* (2), *prawda* (2), *słowo Pańskie*, *zbluźnienie*; *ślawniej się rozmnażać*, *ustawicznie*, *(im dalej) tym (jeszcze) więcej* (2); *rozmnażać się na świecie*.

Zwrot: »szerzej się rozmnażać« (1): Ráczże nas tego miły Pánie vchowác/ áby fie te hániebne błędy y nieznośne Kácerftwá w Oyczyźnie tey náłzey miłey fzerzey rozmnážác y zámágác miály *WujJud* 19.

Szeregi: »rozrastać się i rozmnażać« (1): Lecz fłowo Pánfkie rozraftáło fię y rozmnažáło [*crescebat et multiplicabatur*]. *WujNT Act* 12/24.

»rozmnażać się i utwierdzać« (1): *NiemObr* 148cf *rozmnażać się między kim*.

2. Rozwijać się, doskonalić się, umacniać coś w sobie [w tym: w czym (3)] (5) : A Saulus [tj. Szawel] im dáley thym fie więcey rozmnażał w náuce fwoiey/ á pohánbiał żydy wřzytki w rófpřawach fwoich *RejPos* 283; Wtym Romuáldo w fłufzbie fię Bořkiey nád ine rozmnažaiąc y ořtroźniey we wřzytkim mieć počžął [!] *SkarŻyw* 571.

Szereg: »rość a rozmnażać się« (3): Ewányeliřtá piřze/ iż dzyeciátko ono iego rořło á rozmnažáło fie w cnotach fwoich/ á było záwždy potwirdzano od Duchá świętego. *RejPos* 297, 296v, 297.

3. Powstawać, tworzyć się, wywodzić się [z czego] (2) : Bo iuž thám wneth fie zyáwiá zwády/ opillřtwá/ łotrořtwá/ cudzołóřtwá/ niefráwiedliwóřci/ łupieřtwá. A ácz trořzkę [*diabeł*] pomože do márnego názbieránia onego/ áby fie rozmnážály s tego ty złořciwe figle/ á ty nierządne gořpodárřtwá iego/ ále fie to wnet iáko plewy wřzytko přetko rozleci *RejPos* 115, 52v.

Synonimy: 1. przybywać, przyczyniać się, przyrastać, przysparzać się, rosnać, rość, rozrastać się, rozszerzać się; a.a. płodzić się, rozpladzać się; β. płodzić się; b. rozmagać się; α. mocnić się, podnosić się; β. korzeńić się, krzewić się, rozchodzić się, rozciągać się, rozkrzewiać się, rozprzeřtrzeniać się, rozsiewać się; 2. polepszać się, rosnać, rozprzeřtrzeniać się; 3. czynić się, nastawać, płodzić się, poczynać się, powstawać, rodzić się.

Formacje współrdzenne cf MNOŻYĆ.

Cf ROZMNAŻAJĄCY SIĘ, ROZMNAŻANIE